

ZADRUGA.

Glasilo »Zadružne Zveze v Celju«.

Nova zadružna zveza?

G. Ivan Lapajne, meščanskošolski ravnatelj v pokoju v Krškem, razpošilja za »Centralno posojilnico slovensko v Krškem« okrožnico, s katero se moram na tem mestu nekoliko baviti. Storim to edino radi tega, ker nosim glede slovenskega zadružnoorganicijskega dela vendarle nekaj odgovornosti, saj se imam pečati kot uradnik Zadružne zveze v Celju predvsem z organizatoričnimi posli. Imenovana okrožnica pa je naperjena tudi proti organizaciji, v kateri in za katero delam jaz. Razun tega bi utegnil kedo preveč ceniti okrožnico gospoda Lapajneteta zato, ker ima on za prvo dobo slovenskega zadružništva mnogo zaslug. Prevelike cene pa ta okrožnica vendarle ne zasluži. Ista slove dobesedno sledeče:

Okoliščine so napotile »Centralno posojilnico slovensko« v Krškem, ki je najstarejša zadružna zveza na Slovenskem in v Avstriji edina zadružna zveza z neomejeno zavezo, da si dovoljuje s to okrožnico slovenskim posojilnicam in drugim zadrugam pojasniti stališče, katero ona že veliko let zastopa in na katero naj bi se tudi njene male in velike sestre po Slovenskem postavile. Če tudi se namreč slovensko zadružništvo, osobito posojilništvo vobče lepo razvija, je vendar opaziti sem ter tja, da se vtihotaplja v našo zadružno organizacijo velike napake. Naj nekatere naštejemo: Ker smo nasprotniki vsake slovenske strankarske politike, s katero se Slovenci žalibog sami sebe uničujemo, zato smo tudi nasprotniki, ako osnuje v majhnem oz. tudi v velikem kraju vsaka politična stranka svojo posojilnico. Taki zavodi običajno nimajo v sebi življenske moči, pospešujejo le strankarsko politično in osebno sovraštvo in bodo životarili le toliko časa, dokler jim ne bodo odtegnile zadružne zveze, ka-

terim pripadajo in katere so jih ustanovile — velikokrat iz politične nagajivosti — v preobilni meri naklonjene denarne zaloge.

Napaka je, ako se ustanovi tudi ena sama zadruga v premajhnem kraju in ako se jej odmeri le preveč majhen delokrog, kar se je zgodilo tudi že na Slovenskem po nekod. Enako je škodljivo, ako se vodstvo zadruga izroči nesposobnim, neizobraženim ali nepoštenim rokam. Nasledki takega postopanja so se bili pokazali žalibog že pri mnogih zadrugah, zlasti nedenarnih, ki so morale vzeti žalosten konec — s pomočjo sodišč.

Največjo napako pa so storili Slovenci na združnem polju s tem, da so se politične stranke z združništvom okrepčale in da se še vedno z združništvom okrepčati trudijo.

Pred 40, 30 in celo pred 20 leti so Slovenci snovali zadruga, osobito posojilnice, edino le z objektivnega, nestransko-političnega stališča, t. j. zgolj radi nar.-gosp. potrebe. Storili so to tisti Slovenci, kateri niso pripadali nobeni politični stranki na Slovenskem, dasi ste obe zdaj veliki politični partiji že takrat obstali. (Vendar se takrat še niste tako sovražili.) Opaziti se je pa že takrat moglo, da konservativna (tako se je takrat „klerikalna“ zvala) stranka ni rada videla, da imajo slovenski nekonserativci take uspehe na združnem, osobito posojilniškem polju. Da bi se še ona kot politična stranka okrepčala in tudi ona nar.-gospodarski napredek pospešila, poprijela se je z vso vnemo združništva in je imela pri tem velikanske uspehe, katere je le to malo kalilo, da jej je bilo pri njenem preurnem in prestrastnem delu tuintam večkrat kaj spodletelo — na škodo neveščim in zapeljanim ljudem. Kljub temu se je konservativna slov. stranka s pomočjo združništva in drugih faktorjev, katerih nočemo navajati, tako zelo okrepčala, da jej ni moglo škodovati veliko nagajanje napredne (»liberalne«) stanke, ki je iz političnega kljubovanja veliko let v blato gazila to, kar je prej ona tako toplo in z vspehom priporočevala.

In v najnovejšem času smo pa videli zopet čudež, ko se je »napredna« stranka zopet z vso vnemo poprijela istega združništva, za katero malo prej ni marala; poprijela se ga je pa največ s tem napačnim namenom, da bi svojo stranko zopet okrepčala.

Ker je nastalo tekom let toliko slov. posojilnic in drugih zadrug, pokazala se je potreba tudi združnih zvez, kakoršne so že imeli Nemci, Čehi. (Na tem mestu naj pripomnimo, da se na Nemškem in Češkem združništvo ne loči po političnih nazorih).

Najstarejša (kot »društvo«, a ne kot »zadruga«) zadružna zveza bi bila ona v Celju. Ona ima velike historične zasluge za slov. posojilništvo, kajti lahko in po pravici se trdi, da je v Celju tekla zibeljka slov. posojilništva. Ta zveza se je trudila veliko let, zlasti dokler ni prevzela zadružne oblike, da je stala glede nesrečne naše slov. politike nad strankami. V novejšem času pa pospešuje tudi ona strankarsko-politično, takozvano liberalno strujo, kar jej škoduje na ugledu in utegne tudi materialno škodo prinašati. Tako moramo z žalostjo opazovati, da so vse zadružne zveze na Slovenskem, če ne direktne, pa vsaj indirektne pospešiteljice strankarsko-političnih tendenc na Slovenskem. Od štirih velikih zvez, ki so dobile koncesijo za nadzorstvo, pospešujete dve (1 ljubljanska in goriška) klerikalno, dve (2 ljubljanska in celjska) liberalno politiko, kar škoduje pravemu in dobremu političnemu razvoju Slovencev in kar tudi dotičnim zvezam in njih članicam ni v korist. To pripozna celjska zveza sama (znabiti že prepozno), ko piše v svojem glasilu od junija 1910 besedno tako-le: Politika skozinskoz nadvladuje naše zadružne organizacije. Tako smo še zaostali, da v gospodarskih vprašanjih ne odločajo praktični gospodarski oziri, temveč čisto navadna, iz politično-strankarskih motivov izvirajoča bojkotna načela. Ako še nismo dovolj zreli, da rešimo narod iz tega močvirja, tedaj naj obstoje zveze še vnaprej. Enotna denarna centrala pa je že mogoča, to prizna vsakdo. In »Slov. Narod« od 20. jun. tl. pravi: »Rodoljubni Slovenci že zdavnaj vprašujejo, zakaj se cepimo tudi na gospodarskem polju? Zakaj posojilnice po malih vaseh, zakaj po dve v eni vasi? Tako nima nobena potrebne moči«. (Do tega spoznanja so prišli »liberalci«. — Kaj pa »klerikalci«, ki so enako grešili?) Vrh tega je tako gospodarstvo, oz. podpiranje izven zveze stoječih ali v zvezo ne spadajočih zavodov in drugih faktorjev zoper zadružni zakon, po katerem bi morale vse zadruge (in seveda tudi zvezne zadruge ali zadružne zveze) le gospodarski (ne pa strankarsko-politični) napredek svojih zadružnikov pospeševati.

Ker se je bila »Centralna posojilnica slovenska« registrovana zadruga z neomejeno zavezo, ustanovila popred kakor katerakoli od sedanjih zadružnih zvez. (Še le po vzgledu krške »Centralne posojilnice slovenske« so se ustanovile za družne zveze v Ljubljani, Celju, Gorici, in to zlasti radi tega, ker so se Celjani obotavljali z ustanovitvijo sedanje ondotne »Zadružne zveze« kot denarne centrale). — Zato se jej ne sme v

zlo škrti, ako povzdigne ta glas v obrambo pravilnega združnega gospodarstva in napredka na Slovenskem. V to svrhu svetuje ona slovenskim zdruţam in zdruţnikom: Ne podpirajte slovenske strankarske politike, ne podpirajte zavodov, druţtev, časopisov in drugih podjetij, katera pospešujejo politično cepljenje in politični razdor med Slovenci! Slov. zdruţništvo naj sluţi edino le v okrepčilo zdruţ samih. Kadar se pa čutijo one same dovolj močne, podpirajo naj posamezne svoje dele, svoje zdruţnike. Da to izrazimo bolj konkretno, svetujemo, da n. pr. posojilnice obrestno mero za posojila znižajo, da kmet. zdruge svoje blago od članov po dobri ceni kupujejo, oz. jim blago po nizki ceni prodajajo. — Posojilnice Ne-Raiffeisenovke lahko deleže svojih članov visoko obrestujejo. Darovanje v čisto narodne namene pa le tedaj priporočamo, ako so dotični nameni resnično politično nepristranski. Vsaka druga podaritev pogostoma le razdraţi razkačene naše politične stranke in ne prinaša toliko koristi, kolikor je bilo truda, da se je prigospodarilo to, kar se je darovalo.

Te vrstice pošilja »Centralna posojilnica slovenska« med svet z dvojnimi namenom: prvič radi tega, da opozori — kakor smo že omenili — slov. občinstvo, osobito slov. zdruţništvo na napake, ki so se vtihotapile v razne zdruţne zveze in njih članice, drugič radi tega, da iste faktorje na novo tudi na-se opozori; kajti na to je ona opravičena vsled svojega zgodovinskega prvenstva in vsled svoje notranje uredbe, vsled svojih pravil iz svojega opravičnega reda. Raditega hočemo ne samo ohraniti naš zavod, ki je — kar moramo zopet ponavljati — najstarejša slov. zdruţna zveza, ampak ga tudi na novo okrepčati in oživeti, kajti slov. zdruge, osobito posojilnice, se bodo prej ali slej prepričale, da ne kaže podpirati takih zvez, katere pospešujejo strankarsko politiko ali katere slabo gospodarijo, n. pr. tako, da so celo njih deleţi v nevarnosti, ali katere prezirajo pri svojem poslovanju svoja lastna pravila. S tem, da vabimo k sebi slov. posojilnice, katerim je svobodno, da k nam pristopijo, ne rečemo, da bi se odpovedale zdruţnim zvezam, katerim pripadajo, dokler si »Centralna posojilnica slovenska« ne pribori revizijske pravice; kajti s tem, da so zdruge nadzorovane po svojih zvezah, varujejo še nekoliko samoupravo. Samouprava zvez v tej zadevi sicer tudi precej trpi. ker dobivajo zveze od vlade subvencije. Bolje bi bilo, da bi si same te svote prigospodarile, kar bi bilo moţno pri dobri volji in varčnosti ter

pri nepospeševanju pol. tendenc. Zato vabimo posojilnice, katere odobrujejo naša načela, da se oklenejo naše »Centralne posojilnice slovenske«, ki ima neomejeno zavezo. Veliko jamstva jej dajejo včlanjene posojilnice, med drugimi zlasti naša »Okrajna posojilnica« (gl. njen prospekt), ki ima tudi neom. zavezo (torej jamstva več ko preveč). Vabimo torej slov. posojilnice k pristopu; pristopnine ne bodo plačale nikakoršne, na račun deleža 200 K, ki se obrestuje, pa po dogovoru poljubno svoto. Ako bi pa posojilnice še pri nas nalagale svoje razpoložive novce, obrestujemo jih dnevno po 5⁰/₀. Tako visoko obrestno mero lahko ponudimo, ker v naših vinorodnih krajih, kjer je denarja malo, oddajamo lahko posojilnicam na 5¹/₄⁰/₀ obrestovanje svoje razpoložive novce, katere morejo one zopet razpečati po 5¹/₂⁰/₀, oz. po 6⁰/₀. — Položnice c. kr. poštne hranilnice za pošiljanje novcev so vedno na razpolaganje. Položnice so od naše »Okrajne posojilnice«, kajti naš zavod je le knjižna blagajna, ki ima svoje novce vedno le pri drugih posojilnicah in svojo gotovino vedno le v omenjenem, vsikdar dobro založenem zavodu. Ravno tako so na razpolaganje naša pravila. Tudi na vsakojaka vprašanja se takoj točno odgovarja. Dajejo se tudi radovoljno pojasnila v zadevi zadružništva in zadružnega knjigovodstva sploh.

Centralna posojilnica slovenska
registrovana zadruga z neomejeno zavezo.
v Krškem.

Pred to okrožnico je napisal gospod Lapajne sledeči moto: »Slov. zadružništvo ne sme biti v službi stankarske politike«. Čuditi se mora torej vsakdo, ko pričita letak in najde, da se dve tretjini istega pečate le s politiko in sicer na ta način, da bi g. Lapajne slov. »klerikalcem« in »liberalcem« rad prepovedal zadružno delovanje **ter tozadevno koncesijo dal tretji politični struji: slogaški**. Dragi g. ravnatelj, na ta način ne bova rešila slov. zadružništva »iz onega močvirja«, o katerem sem pisal v »Zadrugi« od junija 1910. Verujte mi, da sva popolnoma enakih mislij v tem, da »slov. zadružništvo ne sme biti v službi stankarske politike«. Toda po Vašem načrtu se to vprašanje ne bo nikdar rešilo ugodno. Zbližajmo obstoječe zveze — ta načrt podpiram tudi jaz, kakor Vam je znano iz »Zadruge« in iz Vašega delovanja v načelstvu »Zadružne zveze v Celju« — edino na ta način se more oslabiti, če ne popolnoma uničiti vpliv

strankarske politike na združništvo. Po Vašem načrtu pa bi se naj ustanovila še ena zveza. Posledica bi bila ta, da bi nastal še hujši boj med združnimi organizacijami, pri čemur bi stvarnost trpela, strankarska politika pa pridobila v združni organizaciji še večji vpliv, kakor ga danes že ima.

Zadnji odstavek okrožnice odkrito dela propagando za novo združno zvezo, za »Centralno posojilnico slovensko« v Krškem. Ta zavod ima neomejeno zavezo. G. ravnatelj, ali ste kedaj študirali zgodovino združništva v Nemčiji? Ne verujem, kajti sicer bi Vam moralo biti znano, zakaj se v Nemčiji pred l. 1889. ni mogla razviti organizacija združnih zvez. Namreč radi tega se ni mogla razviti, ker prvi nemški združni zakon iz l. 1866. oz. 1867. še ne pozna združno zavezo. Za velika združna podjetja — in med te spadajo tudi združne zveze — ne bo nobeden previden združgar vzel neomejene zaveze, ker je pri velikih podjetjih tudi riziko sorazmerno mnogo višji. Posamezne članice imajo neomejeno zavezo, zveza istotako; združnik si niti približno ne more predstavljati, kje pravzaprav neha njegova zaveza. Torej to bi bilo eno. Drugo: pravite, »da ne kaže podpirati takih zvez, katere slabo gospodarijo, n. pr. tako, da so celo njih deleži v nevarnosti«. Domišljujem si, da precej dobro poznam vse slovenske združne zveze, toda ne poznam nobene, pri kateri bi si upal izustiti tako trditev; **kvečjemu bi se tukaj lahko navedla »Centralna posojilnica slovenska« v Krškem**, katero tudi dobro poznam. Če pa mislite katero drugo zvezo, potem Vas pozivljam, da jo imenujete! Razun tega vedite, gosp. ravnatelj, da ni posebno častno za Vas kot za starega, uglednega slov. združgarja, ako strašite slov. zadruge s takimi izmišljotinami!

G. ravnatelj Lapajne ima gotovo najboljšo voljo, to moram priznati. Toda že stara izkušnja uči, da volja sama nikjer ne zadostuje. Treba je še marsičesa drugega. To naj slovenske zadruge upoštevajo!

Miloš Stibler.

Dr. FR. LIPOLD

O kreditu.

(Po Gide-Weissovim narodnem gospodarstvu).

(Dalje).

Trgovci tržijo z drugim blagom, bankirji s kapitalom, trgovci kupi, da proda in išče svoj dobiček v ugodnem nakupu in pri visoki prodaji. Bankir si pa izposoja, da daje posojila in najde

svoj dobiček v tem, da proti nizki odmeni najme in drago izposodi. Bankir torej išče kredita in daje kredit. Prvi bankirji so bili le menjalci denarja, to službo so po večini opravljali zlatarji; v srednjem veku, ko je imela vsaka najmanjša državica svoj denar, je bila njihova naloga zelo važna, v prometu je bil najmnogovrstnejši denar in mnogo slabega in ponarejenega denarja. Danes je menjava denarja le postranski posel bankirjev in igra vloge le še v obmejnih mestih in velikih trgovskih centrih. Ti bankirji so tudi sprejemali denar v shrambo, kar je bila v onih razmerah velika dobrotu za posameznike, odvzela se jim je skrb hraniti in čuvati svoje premoženje. Ker pa so ti prvotni bankirji ta denar le shranjevali, niso dajali nobenih obresti, ampak so morali oni, ki so imeli denar shranjen, za to še nekaj plačati, da je bankir njihovo imetje čuval. Banke so se razvile še-le tedaj, ko je začel bankir z denarjem, ki je bil pri njem shranjen, tržiti. Najprej je to upeljala angleška banka.

Prvo je torej, da dobi bankir denar. Njegov lastni kapital mu ne bo zadostoval in tudi kapital družbe (n. pr. akcijske) bo za večje podjetje premajhen. V prvi vrsti gleda bankir na to, da zbere oni kapital, ki cirkulira med občinstvom, ki ga imajo posamezniki v svojih žepih ali trgovci v svojih blagajnah. Ta denar bo dobil najcenejše. Trгоvec ne rabi vsega denarja takoj, treba mu bo mogoče še-le v par mescih plačati svoje menice, posameznik bo pozneje enkrat še-le rabil večje svote. Zakaj naj bi te svote in svotice, ki pa v svoji celoti znašajo milijone in milijone, ležale ves ta čas pri posamezniku brez vse koristi. Bankir mi obljubi v slučaju potrebe takoj zahtevani znesek izplačati in ker mi da zato, da shranim pri njem svoj denar, ki ga imam momentano odveč, in ki meni prav nič ne koristi, še nekaj malega obresti, sem seveda rad pripravljen pri njem deponirati svoj mobilni kapital. Poleg tega, da mi denar shranjuje, je tudi moj blagajnik, on plačuje moje račune po mojem naročilu in kasira moje tirjatve. Posamezniku je treba le imeti pri sebi šeke in svoje upnike nakaže na svojega bankirja.

Na ta način torej je dobil bankir potom kredita cen denar in njegova skrb je sedaj, da ta denar kolikor mogoče ugodno naprej kreditira. Bankir ne bo tega pri njem deponiranega denarja na dolge termine izposojal. Svest si mora biti, da lahko depoziterji vsak trenutek zahtevajo svoje vloge nazaj. Kredit na hipoteke, ki izključuje iztirjanje navadno za dobo večih let in se dovoljuje v največjih slučajih na delno odplačevanje, bodo dajali le taki

zavodi, ki imajo sami tudi zagotovilo od svojih vlagateljev, da gotov čas svojega denarja ne bodo tirjali ali le proti daljši odpovedi. Tudi pri industrijskih podjetjih se bodo kot komanditorji udeleževali le oni zavodi, ki imajo svoj n. pr. akcijski kapital ali velike rezervne fonde in niso odvisni od brezpogojne odpovedi svojih upnikov. Zavodi, ki hočejo dajati kredit na dolge roke, ali ki hočejo kapital investirati trajno, morajo razpolagati s svojim lastnim kapitalom ali pa morajo imeti od svojih upnikov, vlagateljev zagotovilo, da bodo le proti daljši odpovedi zahtevali povračilo svojih posojil, svojih vlog. Pri večjih zavodih so skoro povsod odpovedni roki predpisani, toda zavodi se te dobrate v izjemnih slučajih poslužujejo, ker bi to seveda zavodu na dobrem glasu škodovalo. To so varnostne odredbe za slučaj napada, ki so pa tudi prvi pogoj, da se lahko zavod tudi s tujim kapitalom gospodarskega življenja prosto in nevezano vdeležuje.

Za bankirja, ki dela le z deponiranim denarjem, ki ne pozna nobenih odpovednih rokov, pride vpoštev v prvi vrsti eskompt kot najprikladnejša oblika kreditiranja. Trгоvec daje navadno svoje blago na up. Če rabi denar, predno je menica zapadla, izroči menico bankirju, ki mu izplača kreditirano svoto, odtegne si le obresti do zapadlosti in malo provizije kot svoj zaslužek. Na dan zapadlosti iztirja bankir menično svoto pri trgovčevem dolžniku. Ker se trgovske menice itak navadno na prav kratke termine glase (največ tri mesece) in trгоvec tudi svoje menice še - le v času potrebe eskomptira, bo bankir že v najkrajšem času izposojeni denar nazaj dobil. Pri avstro - ogrski banki leže menice n. pr. povprečno le 23 dni. Riziko bankirjev je torej prav malenkosten. Ves na eskompt izposojeni kapital dobi bankir v par tednih že nazaj. Skoro izključeno je, da ne bi mogel zahtevam svojih upnikov, vlagateljev zadostiti. Le v slučaju najobsežnejšega runa, navala na banko, bi se znalo dogoditi, da bi izposojeni kapital ne bil pravočasno na razpolago. Pomisliti je pa treba, da take kreditne operacije bankirjev vlagateljem le koristijo. Če bi imel bankir pri njem deponiran kapital v svojih kletah shranjen, bi mu bilo nemogoče plačevati vlagateljem obresti, nasprotno vlagatelji bi morali plačevati bankirju odmeno, da jim denar varno shranjuje. Pa tudi socialnega pomena je funkcija bank. Kapital, ki bi sicer ležal neproduktiven, se produktivno uporablja v gospodarstvu in prinaša celi deželi dobičke. Banke pa tudi izposojujejo proti zastavi vrednostnih papirjev, seveda je bankir tako previden, da bo da Precej manjšo svoto, kakor pa so papirji faktično vredni. Tudi na

trgovske fakture dajejo banke kredit, seveda tudi tukaj bo kreditirana svota precej manjša, kakor pa fakturna svota. Posebna oblika kredita je tudi takozvani kontokurentni kredit. Banka daje vlagatelju pravico, da sme razpolagati čez svojo vlogo, da sme dvigniti ali nakazati svote, ki presegajo višino njegove deponirane svote.

(Nadaljevanje sledi).

Obrtni kredit.

Med obema pridobitnima stanovima — kmetijskim in obrtnim — je, kar se tiče temeljnih gospodarskih pogojev in činiteljev, jako velik razloček. V kmetijstvu je v znatni preteži stalni kapital — zemljišča, gospodarske stavbe in gospodarske uredbe — v nasprotju z obratnim kapitalom, ki je živi in mrtvi fundus instructus, zaloge semenja, gnojil itd; nasprotno pa je pri pridobivajočih obrtnikih v preteži obratni kapital, tudi pri onih, ki obrt po tovarniško izvajajo. Isto pa velja ravnotako o obrtnikih, ki trgovino le posredujejo, oziroma pri trgovcih. Ta razloček pa ima posledice tudi pri kreditu: pri kmetovalcu prevladuje v veliki meri dolgotrajni in hipotekarni, pri obrtniku pa kratkotrajni osebni kredit. Z ozirom na to je jasno, da bodo tudi pogoji obrtno-kreditne organizacije ponekod drugačni kot pri kmetijskem kreditu: kmetovalci bodo črpali kredit večidel iz drugih virov in v drugih oblikah ko obrtniki.

Prvo karakteristično znamenje obrtnega kredita, vsakomur na prvi pogled jasno, je njegova kratkotrajnost: obrtnik (in trgovec) dobavlja bodisi blago na kredit 3 — 6 mesečni, le izjemoma daljši, ali pa si izposodi, da more blago takoj v gotovem plačati ali pa poravnati druge plačljive dolgoze; tudi ta izposojila so plačljiva v kratkih obrokih. A tudi on lahko proda blago, ki si ga je bil dobavil na kredit, v kratkem času bodisi za gotov denar ali za kratkotrajni kredit; če pa uživa kot dolžnik dobro ime, si lahko gotovo izposluje še podaljšanje kredita. Ni torej za njega kratkotrajnost kredita nikakoršno breme, dokler skrbi za točnost in za to, da si sam z lahkomišelnim in zanikernim, nereelnim postopanjem kredita ne izpodkoplje.

Preteža obratnega, gibljivega ali mobilnega kapitala v obrtih, (t. j. zaloge surovin in blaga, ki se lahko zarubi in proda, oziroma je lahko pristopna eksekucij) povzroča, da more obrtni kredit biti predvsem osebni, nezasigurani; veliko manjši pomen ima

tu lombardni kredit, pri katerem so kot jamstvo blago ali dragi papirji, dragulji itd. Na hipotekarni obrtni kredit se računa navadno pri tovarnah v zvezi z osebnim kreditom, da si banke do gotove višine dovoljeni menični kredit zasigurajo še poleg tega s hipoteko na tovarnah in drugih dolžnikovih realitetah.

Viri obrtnega kredita so:

1. Dobavitelji, ki svojim odjemalcem dajejo blago na kredit.
2. Zasebni kapitalisti in drugi posamezniki.
3. Denarni zavodi: Hranilnice, posojilnice in banke v ožjem pomenu besede, predvsem akcijske.

1. Jemanje blaga na kredit je med našim srednjim obrtnim stanom v navadi skoro v vseh strokah. Ne rečemo, da je to razveseljiv pojav. Pred nekaj leti je trgovinska zbornica v Opavi priredila anketo o plačilnih razmerah v raznih strokah obrti in industrije, in kaj je bil izid? Splošne tožbe dobaviteljev (tovarnarjev in veleobrnitnikov) o netočnosti odjemalcev, o samolastnem prekoračenju kreditnih obrokov, o neopravičenih odtegotovanjih, itd. Nato se je zbornica potom kompetentnih faktorjev informirala o tozadevnih razmerah v Nemčiji, in odgovor je bil naravnost presenetljiv: tam se plačuje vzeto blago ali takoj v gotovini ali pa v kratkih obrokih. Že ta primera naših razmer z razmerami v gospodarsko naprednejši deželi nam daje povoda dovolj, dvomiti o tem, je-li jemanje blaga iz tovarnen in od veleobrnitnikov na kredit gospodarsko popolnoma pravilno. Tudi ne za odjemalca, za katerega je navidezno tak kredit ugoden in pri nas z ozirom na konkurenco še najbolj pristopen. Saj baš ta način kredita takorekoč nehote zapelje odjemalca-obrtnika, da krši najpoglavitejše vzgojevalno trgovsko načelo: točnost, akuratsnost, brez koje je uspešna konkurenca nemogoča. A ne le z ozirom na to moralno stran — tudi s popolnoma materialnega stališča dvominio, da bi bila ta vrsta kredita vedno najprimernejša. Omogoča sicer obrtnikom, ki so takorekoč brez kapitala, da se nastanijo, a na drugi strani jih zaslužnji dobaviteljem, osobito če niso posebni trgovski talenti, gibčni, strokovno večji in če ne znajo gospodariti. Zato: kdor lahko voli med kreditom za blago in posojilom na primerne obresti, gotovo boljše stori, če si dobi kredit v solidnem denarnem zavodu in blago v gotovini plača; obresti, ki jih plača od posojila, pridobi s tem, da mu dobavitelj pri gotovem plačilu dovoli škonto, najmanj $\frac{1}{2}\%$ v mesecu, često še pa več. Da pa tudi ostale ugodnosti gotovega plačila: boljša mera in kakovost, skrbnejša postrežba, sloves dobrega odjemalca in neodvisnost v trgovski

zvezi -- niso brez vseh moralnih dobrot za obrtnika, bo tudi vsakomur jasno.

(Nadaljevanje sledi.)

— p —

Klanje živine in sekanje mesa doma.

Nikdar ni bilo dvoma o tem, da je kmet, če zakolje doma v sili živinče, opravičen meso sekati in razprodajati. Drugače je pa s klanjem živine sploh. Tu so uradi razsodili včasih v korist kmetovalcu, včasih pa tudi nasprotno, dasi n. pr. niso nikdar nič rekli proti temu, če je kmet vse žito doma zmlél, delal iz moke kruh in ga prodajal češ, da bi s tem oškodoval drugo obrt. Na isti način vsak kmetovalec lahko prodaja sadje na debelo in drobno in ne posega s tem prav nič v pravice sadnih trgovcev. Vsakdo lahko zakolje jagnje ali kozlička in prodajati njih dele. Vsak lahko zakolje perutnino in jo prodaja bodisi celo bodisi v kosih po okusu in potrebi odjemalcev. Zato je splošno presenetilo in se je občutilo kot krivično, če je bilo kmetovalcu prepovedano sekati goveje meso.

Končno je na tozadevno prošnjo poljedelskega ministerstva razsodilo trgovinsko ministerstvo sledeče:

Ako kmetovalec v posameznih slučajih, ne redno, posamezne živali lastnega pridelka iz kateregakoli vzroka zakolje in meso razprodaje, se ne sme tak zakol smatrati za nedovoljeno obrt in za prestopok obrtne postave. Razume, da se mora ta posel opravljati le kot postranski posel. Število zaklane živine mora biti v razmerju z obsegom gospodarstva. Zakol mora izvršiti ali kmetovalec sam ali njemu podrejeni pomagač. Zakol se ne sme izvršiti in meso ne prodajati v posebnem za to prirejenem prostoru. Pripomni se še, da je brez pomena, če si kmetovalec v »posameznih slučajih« k zaklanju pokliče v obrti izučeno osebo.

Naravno se mora tudi v tem slučaju plačati tozadevna užitnina in se mora dati žival, ki je določena za zakol, ter tudi meso pregledati osebi, ki je za to nastavljena. Brez dovoljenja te osebe se ne sme sekati.

Ako pa kmetovalec kolje živino redno in sicer toliko, kolikor je na svoji kmetiji ne more prirediti, ako torej kolje z namenom imeti iz tega stalni dobiček, in če pusti klati živino od strokovno izučenih oseb ter v prostoru, posebej za to določenem, se tak posel ne more smatrati kot postranski posel kmetovalca, ampak

kot samostojno obrt; v takih slučajih se ima proti kmetovalcu nastopati, ker izvršuje nedovoljeno mesarsko obrt, na podlagi kazenskih določb obrtne postave.

— p —

Gospodarstvo na Japonskem.

Odkar je od l. 1860. naprej Japonska prisiljena, da ima odprte luke in da sklepa trgovinske pogodbe, je njena trgovina nenadoma preobrazila vse gospodarske razmere v državi in je peljala do znane revolucije, ki je iz feudalno-pravne države ustvarila ustavno cesarstvo. Od tega časa napreduje Japonska z močnimi koraki na političnem in gospodarskem polju. Kmalu postane prva velevlad v Aziji.

Francoski pisatelj Achille Viallate je izdal knjigo »L' Avenir Economique du Japon«, iz katere posnemamo:

Japonsko meri danes 382.000 km²; klima je jako ugodna, le severni deli so precej hladni. Množina prebivalstva narašča letno za 1'32⁰/₀, in ga je danes krog 50 milijonov.

Zemlja je hribovita; rodovitne je samo 15'7⁰/₀; od te rodovitne zemlje je 49⁰/₀ posejane z rižem, 38⁰/₀ s čajem. Glavna hrana prebivalstva sta: riž in riba.

Poljedelskega prebivalstva je krog 23 milijonov; velika in mala posest sta prilično v enaki meri zastopani. Obdeluje se zemlja po parcelah; obdelujejo jo rodbine same, pri žetvi si medsebojno pomagajo; orodje imajo primitivno, pluge iz lesa; neko uradno obvestilo ceni gospodarsko orodje, potrebno za jedno rodbino za obdelanje enega hektarja zemlje, povprečno na 40 kron.

Zemlja se obdeluje pazljivo, z motiko in zalivanjem; ker je hlevskega gnoja malo, ga nadomeščajo z gnojem od ljudi in rib, v novejšem času pa z oljnimi pogačami. Obdelovanje je tako uspešno, da rodi zemlja 2—3 krat na leto. Glavni sadeži so riž, pšenica, krompir, čaj, bob, sladkorni trst, indigo; slednji zadnji čas pojema, ker mu ponarejeni evropejski indigo dela preveliko konkurenco.

Živinoreja je manjšega obsega; redi se 1,200.000 rogate živine, bolj za delo, ko za pitanje. Dalje je 1,390.000 konj; poskusi z rejo ovac se ne posrečijo. Japonska vlada stori vse za povzdigo obdelovanja zemlje, kakor to delajo evropske države; ustanavlja zavode za travništvo in živinorejo, gospodarske šole itd.

Obrt je bila do l. 1870. popolnoma primitivna, le za rodbinsko potrebo, brez strojev. Z gospodarsko revolucijo pa se znatno

razvija veleobrt; l. 1893. je bilo že 4989 parnih strojev z 61.552 konjskimi silami; l. 1905. pa 6242 parnih strojev z 178.018 konjskimi silami (povprečno torej na stroj 30 konjskih sil).

Veletrgovina se je mogočno razvila s pomočjo vlade; osobito se je ustanovilo mnogo tovarn za izdelovanje vojnih potrebščin, in ko so se državne tovarne okrepile, jih je oddala država zasebnikom.

L. 1904. je bilo na Japonskem 9234 tovarn, ki so imele zaposlenih 526.218 delavcev (207.951 moških in 318.624 ženskih). Od vseh teh zaposlenih delavcev je bilo 9473 moških in 34.205 ženskih pod 14 let. Vse nove tovarne so urejene čim najbolj moderno. Baš zato se importira toliko strojev. Nove tovarne dobivajo izdatne podpore od države. Nekateri industrijski pridelki zaznamujejo velik eksport: vžigalice, porcelan, cigarete, svila itd. Prometna sredstva (pošta, brzojav, telefon itd.) so urejena popolnoma na evropski način.

Banke še niso v polnem razvitku, dočim se trgovina silno dviga. L. 1894. se je importiralo za 117,4 milijone jenov (1 jen = krog 5 K), eksportiralo pa za 113,2 milj. jenov. L. 1904. znaša import 488,5 milj. jenov, eksport pa 321,5 milj. jenov. Glavni predmeti importa so: riž, lokomotive, stroji za orodja, platno itd; eksporta pa: surova svila, čaj, pridelki iz svile, vžigalice itd. Dve tretjini zunanje trgovine sta v rokah inozemcev. V trgovini igrajo azijske države največjo vlogo, za njimi slede Angleška, Združene države, Nemčija ter druge države.

Japonska dela na to, da postane prva velevlad v Aziji, da se v prvi vrsti dvigne njena industrija, ker vsled malega teritorija ne more postati agrarna država. Da pa postane eminentno industrijalna država, ji treba surovin, kapitala in delavnih moči. Surovin ima dovolj, ali jih pa dobi iz Kitajske in Avstralije; kapital je treba tudi dobiti od zunaj, pri čemur je glavna zapreka, da daje Japonsko le malo jamstvo; naitežje je pa z delavnimi močmi, ker na eni strani ni domačih, ki bi znale voditi in imele inicijativo, na drugi strani pa je japonski delavec nevztrajen, nereden in ne vzdrži pri strojih. Njegovo delo ni mnogo vredno, zato so tudi plače male, dasi se zadnji čas razmere zboljšavajo. Delovni čas še imajo vedno po 11, celo po 16—17 ur. Delavska postavodaja je minimalna, izrabljanje delavcev strašno.

Vendar — pravi pisatelj zgoraj imenovane knjige Viallate — se morajo evropske države vkljub vsem današnjim nedostatkom v razvoju japonske industrije pripraviti na hudo japonsko konku-

renco. Japonska more ostati zmagovalka k večjemu na vzhodno-azijskem trgu.

Kakor že rečeno, je izključeno, da bi postala Japonska agrarna država; vendar je gotovo, da bodo merodajni državni činitelji, kakor so na Angleškem, tako tudi na Japonskem prišli do prepričanja, da je potrebno tudi kmetijstvu omogočiti napredek in razvoj, ker je v vsaki še tako industrijalni državi brez visoko razvitega kmetijstva trajni splošni gospodarski razvoj nemogoč.

— p —

Blankoterminalske kupčije na žitnih borzah.

Med žitnimi borzami Avstro-Ogrske se mora kot največji imenovati oni v Budimpešti in na Dunaju. Njim sledijo one v Pragi, Gradcu, Lincu in Černovicah. Kakor znano, so bile terminske diferencne kupčije na žitnih borzah v tostranski državni polovici že pred nekoliko leti prepovedane.

Na žitni borzi v Budimpešti pa se izvajajo te kupčije še nadalje. Splošno se dela že dolgo na to, da bi se blankoterminalske kupčije na peštanski borzi prepovedale, pa brezuspešno. V naši državni polovici se posledice terminskih kupčij na peštanski borzi jako hudo občutijo.

Na Ogrskem se smatra za »sklep« pri terminski kupčiji na žitni borzi 1000 q pšenice ali ovsa, rži ali ječmena pa le 500 q. Za diferencno kupčijo v Pešti pa velja posebna borzna usanca in interesirani krogi se morajo naravno strogo po dotičnih predpisih ravnati. Terminske kupčije na peštanski žitni borzi se sklepajo v zvezi borzijancev, ki se bavijo izključno z blankoterminalsko kupčijo. Udeleženci plačujejo mesečne prispevke in poleg tega zbirajo manjše svote denarja kot garancijo. V Nemčiji v Berlinu so bile diferencne kupčije na žitnih borzah tudi prepovedane. Na borzah v Predlitavskem se izvršujejo, kakor že omenjeno, le še gotove (efektne) kupčije. Blankoterminalske kupčije so ostale neprepovedane doslej samo še na žitni borzi v Budimpešti.

Pri diferencnih kupčijah se pri realiziranju kupčije, na gotovo dobo sklenjene, doplača samo razloček med ceno, za katero je bila kupčija sklenjena, in med tržno ceno. Blaga sicer ni treba dobaviti (izročiti), samo če se ta diferenca izplača. Za kmetijstvo so blankoterminalske kupčije naravno velika škoda. Blankoterminalske

kupčije (diferenčne) so postale na žitni borzi v Budimpešti v pravem pomenu besede strastne igre. S centralizacijo velekapitalistične skupine se morejo naravno žitne cene pri intenzivnem izvajanju diferenčnih kupčij z žitom le na nezdrav način razvijati.

Naravno, da že na posamezne pri žitni borzni igri z blanko-terminsko kupčijo udeležene, ki so finančno in gospodarsko slabši, vplivajo izgube, a ta vpliv se pozna nadalje v celi vrsti posameznikov. Zato skušajo narodni gospodarji povsod uveljavljati načelo, da se mora skrbeti za notrajno trgovino z žitom in sicer z ustanavljanjem mnogoštevilnih žitnih skladišč. Tako se dela n. pr. na Češkem, kjer nameravajo takoj, ko bodo imeli gotovo število takih skladišč, preiti k rešitvi vprašanja ustanovitve žitne banke v Pragi, ki bi naj imela nalogo, regulirati žitne cene v kraljevini Češki.

Ravnokar se snuje enaka žitna banka v Rusiji s kapitalom več milijonov rubljev.

Glede prepovedi terminskih kupčij na peštanski žitni borzi se je že resno razpravljalo o priliki pogajanj za pogodbo med Avstrijo in Ogrsko. Na podlagi teh pogajanj in dogovorov bi bila morala zadevna prepoved že stopiti v veljavo.

Naravno je, da vsled prepovedi diferenčnih kupčij na dunajski in ostalih žitnih borzah v Predlitavskem špekulirajo avstrijski špekulantje na peštanski žitni borzi v znatni meri. Sedaj, ko so žitne cene pri nas rapidno padle, so sicer tudi ti krogi precej prizadeti, in morda jim bo to opomin za bodočnost.

Kakor pravijo najnovejša poročila, ogrska vlada ne name-rava izdati za peštansko borzo pri pogajanjih za pogodbo dogovorjene prepovedi diferenčnih kupčij. Torej se bodo izvajale še dalje, četudi baje v manjšem obsegu. Obrok terminskih kupčij na peštanski borzi v bodoče ne bo smel presegati 6 mescev. Tudi sicer se bodo izvedle nekatere omejitve in tudi pripustitev k terminskim kupčijam se bo znatno otežkočila. Te, če tudi malenkostne »reforme«, lahko vendar z veseljem pozdravijo avstrijski mlinarji.

Na drugi strani pa mora vsakdo izreči svoje začudenje, kako naša vlada mirno pripusti, da ogrska vlada naravnost krši z njo sklenjene dogovore. Treba bo, da interesirani krogi v Avstriji, in to so v prvi vrsti naši kmetje kot pridelovalci žita, ter njih zastopstva in zastopniki storijo vse korake, da se ogrsko vlado končno prisili, da izvrši sklenjeni dogovor glede popolne odprave blankoterminskih kupčij na žitni borzi v Budimpešti. Ne gre več, da bi razni avstrijski in ogrski špekulantje za svojo

zabavo in svoj dobiček določevali cene pridelkom, ki jih naš kmet s krvavimi žulji pridelal.

— p —

Kakšen mora biti čebelar?

Pri vsakem sloju opaziti je posebne duševne kakovosti, ki so večinoma posledica poklica, morebiti pa so bile dane že poprej in so dotičnika nagnile k temu ali onemu delu. Tako je tudi pri čebelarstvu in se tukaj zahteva in pričakuje miren, dober značaj, ki ne čuti samo sebe, ampak uvaža, da je tudi najmanjše bitje na svetu božja stvar, kakor on sam, da ima tudi najbrž ono kako, četudi še tako neznatno nalogo v vesoljni naravi in da zarad tega tudi taisto lahko opravičeno zahteva, naj se je pusti živeti.

Od marsikoga sem že slišal, če sem ga navduševal za čebelarstvo in mu slikal lepe in prijetne strani taistega, opazko: »Čebele bi že imele zarad medu, če bi le tako pikale ne«. Pri takih besedah sem opustil vsako daljno prigovarjanje, ker sem prepričan, da ta človek ne more biti nikoli dober čebelar, zakaj isti kaže sebične lastnosti, menda misleč, kako dobro bi bilo zjutraj postaviti prazen lonc pred čebelnjak, zvečer pa vzeti z medom napolnjenega. Pravi čebelar pa ne najde na tej strani smotra, ampak njegov smoter je idealen. Zarad tega tudi takemu človeku, ki ima čebele le zarad tega, da bi mu nosile polne lonce medu, taiste nikoli ne vspevajo, kakor bi že same vedele, da nimajo hvaležnega gospodarja. Seveda ne smete misliti, da je vzrok bogve kaka copernija; nikakor ne! Taisti tiči očitvidno v tem, da se moramo tudi za čebele pobrigati, moramo takorekoč z njimi živeti, jim poklajati, če so lačne, jih odeti, če jih utegne zebsti, braniti jih pred sovražniki, sploh moramo jih smatrati kot del tistih vsakdanjih poslov, ki se ponavljajo kakor dan in noč in jih ne pozabiti. Prosto ljudstvo seveda tega ne uvidi; taisto smatra nalogo pri čebelarstvu za izpolnjeno, če roj ogrne, v jeseni pa nekatere panje požvepla; če pa vidi, da so čebele pri kaki hiši po gospodarjevi smrti tudi umrle, že misli na kake nenaravne zakone, ne da bi uvaževalo, da se je rajni gospodar pobrigal za živalice, novi pa nima smisla za nje in jih zanemarja.

Za čebelarstvo ne zadostuje že, ako si napravi kak zaboj in si da podariti roj; vsak, ki hoče kaj napraviti, mora upoštevati, da zahteva vsaka stroka več ali manj znanja in pri čebelarstvu velja ta trditev tem bolj, ker je treba vpogledati v čebelno življenje,

v najglobokejšo vnanjost čebelnega ljudstva in ne zadostuje ugotoviti, če ljudstvo nosi ali ne. Najmanj umestno pa je misliti, da se bo od čebel žel samo dobiček.

Zarad tega je za vsakega, ki hoče postati pravi čebelar, neobhodno potrebno, da si pridobi vsaj bistveno znanje, da se bo vedel ravnati, da bo vsaj vedel kaj ukreniti, če bo opazil na svojem panju ta ali oni sumljivi znak. Če bo izpolnil enkrat ta glavni pogoj, se mu bode zanimanje za stvar že globokeje vcepilo; bral bode vedno rajši čebelarske spise, njih nauke primerjal s svojimi skušnjami in polagoma mu bo čebelarstvo najlepša zabava. Zato je pa tudi treba časa; kdor tega nima, ta ne bo nikoli dober čebelar; kdor niti nedelje ne žrtvuje, ta naj raje čebelarstvo pusti, zakaj enkrat v tednu se pač mora panje pregledati in jih skozi dalj časa opazovati. Odkraja bo menda to še nerad storil in si bo iskal še drugo zabavo; če pa bo imel količkaj smisla za naravo, če bo le enkrat videl, kako neumorno pridno te majhne živalice odletavajo in priletavajo, če bo videl in slišal lepo naravno prikazen roja, popevanje mladih matic in če bo konečno mogel postreči svoji ženici z lepim duhtečim medom, potem bo vsak prosti čas sedel in kadil pri čebelnjaku. Kakor pa je že enkrat omenjeno, mora imeti človek, ki hoče postati res čebelar, vsaj nekaj dobrega srca, vsaj malo zanimanja za naravo in za stroko, ktere se hoče posvetiti; če je ustregel temu pogoju, se bo, ne da bi to čutil, vedno bolj v stvar uglobil.

Dobrega srca mora biti čebelar, mora čutiti s čebelami, on mora taiste ljubiti ali vsaj toliko spoštovati, kakor vsako drugo stvar, od ktere hoče imeti hasek. Posebno jih ne sme preveč ropati, ampak mora skrbeti, da ne bodo stradale in če jim narava sama ne nudi potrebne hrane, treba je seči po starih, že spravljenih zalogah ali pa v žep po denar. Kakor ne moreš pričakovati od izstradanega konja, da bi ti pridno delal, tako je najhujša škoda za napredek čebelnega ljudstva, ako nima dovolj zaloge, ako ne more brezskrbno gledati v bodočnost, ampak mora celo žrtvovati svoj mladi naraščaj, da sebe ohrani in konečno še mora samo od lakote umreti. Kdor kaj takega zakrivi, bodisi hote ali vsled nepazljivosti, ta si naj raje nabavi čmrlje, zakaj ni vreden, da bi mu živali prinesle kapljico medu! Ta znak srca mora pa se raztegati na vsako čebelico, ne samo celo ljudstvo; tudi to ni čebelarsko, če se pri delu tako grdo ravna, da se pri njem nekaj čebel uniči, češ, saj nekaj posameznih nima nobene vrednosti. Zrno do zrna pogača in če že posamezna čebela morebiti res ne

bi prišla toliko vpoštev, je na vsak način prav grda lastnost, če se za druga živa bitja nima čisto nič srca, posebno za tako pridna, kakor so čebele, od katerih bi se bilo lepih lastnosti le učiti. Pravega čebelarja mora že zaboleti, ako zasliši čebelo zacviliti!

Od čebelarja zahteva se tudi miren značaj, zakaj tudi čebele imajo rade mir. Opustiti moraš v čebelnjaku in v bližini taistega vsako nepotrebno ropotanje, hoditi moraš po čebelnjaku tiho in ta mir moraš uvaževati tudi pri delu v čebelnem panju. Čebele grozno sovražijo vsako hitro kretanje, ker sumijo v tem nevarnost in bolj ko boš mirno ravnal, manj te bodo pikale; če te pa že tudi jedna piči, treba je ravno tako vztrajati mirno, ker s tem le zabraniš, da te jih še več ne bo! Kdor vztrepeta, ako mu že čebela zabrenči mimo ušesa, ta jih le naj raje pusti. Tudi snažnost in red ste čebelarju potrebne lastnosti, ki ste v čebelnem ljudstvu nekako vtelesene. Kako grdo je v čebelnjaku, kjer vse križem leži in pajki ter miši gospodarijo, prvi lovijo čebele, druge pa pa glodajo ob panjih, čebele vznemirjajo, po zimi pa zlezejo celo v panj in čebele požro. Miši in pajki so hudi sovražniki čebelnih ljudstev in se jih mora trdovratno preganjati iz čebelnjaka. Tudi se ne sme s strdjo pacati, ker razlit med privabi roparice

To bi bile nekatere važne lastnosti, ki se zahtevajo od pravega čebelarja. Ako se boš ravnal po čebelnem ljudstvu, ako boš imel količkaj smisla za njegove težnje, spolnil si važen pogoj za dobrega čebelarja in sploh dobrega človeka, ker se boš kmalu navadil tako se ravnati ne samo v čebelnjaku, ampak tudi zunaj taistega v človeški družbi.

Zdolšek.

Slovensko čebelarско društvo za Spodnji Štajer.

Slovensko čebelarско društvo za Spodnji Štajer je bilo ustanovljeno l. 1903. o veliki noči v Ptuj. Prvi predsednik bil je rajni profesor Zelenik. Društvo šteje danes 21 podružnic po vsem slovenskem Štajerju in se ustanavljate še dve in sicer ena za šmarski okraj pri Sv. Petru na Medvedovem selu in ena v Dobovi pri Brežicah.

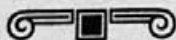
Društvo je štelu koncem leta 1909 618 članov v podružnicah in nekaj čez 100 direktnih članov.

Prvi 2 leti ni društvo dobilo nobene podpore; v tretjem letu dobilo je še le podporo od dež. odbora v znesku 400 K. Istotako se je z težkočo priborila v 4. letu obstanka podpora od ministerstva v znesku 200 K, katero izplačuje in predlaga c. kr. kmetijska družba v Gradcu, in ktera društvu ni bila naklonjena. Malenkostne so podpore od okrajnih in občinskih odborov in od posojilnic, ktere se pa po pravilih porabljajo v dotičnih krajih ozir. okrajih.

Društveno glasilo je »Slovenski čebelar«, katerega izdaja »Osrednje slovensko čebelarsko društvo v Ljubljani«. Se zadnjim društvom ima naše društvo pogodbo radi lista, tako, da se plača v Ljubljano 1'50 K za list fer dobi vsak član to mesečno izhajajoče strokovno glasilo. Članarina znaša 2 K na leto. Od teh novcev ostane podružnični blagajni 20 v, 30 v pa se plačuje glavni blagajni; ostali znesek 1'50 K se plačuje, kakor že zgoraj povedano, za »Čebelarja« v Ljubljano. Društveni potovalni učitelj je gospod Jvan Jurančič pri Sv. Andražu v Slov. goricah. Za razvoj društva, kakoršno je danes, si je ravno on stekel največje zasluge. On je s sedanjim predsednikom g. Tomo Kurbusom, nadučiteljem v Slivnici, ustanovitelj društva. Ta dva sta absolventa čebelarskih tečajev na strokovni šoli na Dunaju. S poukom in tečaji sta pripravljala pot novemu, za slovenski Štajer potrebnemu društvu ter ga leta 1903. ustanovila, ko so bili dani pogoji za obstanek.

Gmotno stanje društva je zasigurano ter so dobivale dosihdob podružnice podpore v svrhu nakupa potrebnega orodja in panjev. Za tekoče leto se bo v tem oziru sicer moralo štediti, ker društvo bržkone ne dobi deželne podpore.

Društvo se pripravlja obhajati čez 2 ali 3 leta desetletni obstanek ter uprizoriti takrat razstavo v Celju. Ta razstava naj bi pokazala naš napredek ter tudi služila pouku. V ta namen je sklenil odbor nabirati fond. Na to razstavo se bodo povabila tudi sosednja društva, kakor »Osrednje slovensko čebelarsko društvo v Ljubljani« in »Kongres hrvatsko-srbskih pčelara« tedaj tudi naši jugoslovanski bratje Srbi in Hrvati.

Vestnik „Zadružne Zveze v Celju“.

Zadružni shod na Dunaju.

V dneh 14. in 15. septembra 1910 se vrši na Dunaju II. kongres avstrijskih kmetijskih zadrug. Na dnevnem redu so sledeče točke:

1. Stanje avstrijskega kmetijskega zadružništva.
2. Pomanjkanje delavcev v kmetijstvu.
3. Gojenje dobrotelnosti v kmetijskem zadružništvu.
4. Kako morejo kmetijske zadruge nasprotovati razkosavanju posestev in pospeševati naseljevanje.
5. Naloge kmetijskih zadrug z ozirom na razdolževanje posestev.
6. Kmetijsko zadružništvo in draginja živil.
7. Kritični pojavi v zadružništvu.
8. Generalne in samopomočne revizije.
9. Odškodovanje funkcionarjev v rafajzenovkah.
10. Vprašanje zalaganja vojaštva s kmetijskimi pridelki.
11. Pot k zdravi žitni politiki. Potreba kreditnega zakona za zadružna skladišča.
12. O velikih električnih centralah.
13. Delovanje nadzorstva v zadrugah.

Pozivamo vse slovenske zadruge, da se udeleže tega kongresa v kar najlepšem številu. Tudi po naši udeležbi se mora poznati, da imamo Slovenci izmed vseh avstrijskih narodov skoraj najstarejše zadružništvo.

Dopisi.

Nizke vinske cene. — Proti ogrskim umetnim vinom. —
(Iz Vipavske doline se nam piše): Ako se naše gospodarske razmere kmalu ne izboljšajo, pridemo gotovo do gospodarskega razsula. Največji udarec so nam sramotno nizke vinske cene. Posameznik proti temu ničesar ne zmore, zato bi bilo želeli, da bi se potom naših vinarskih zadrug združili v veliko, mogočno akcijo, ki bi na merodajnem mestu izposlovala, da se vzrok tem žalostnim razmeram odstrani. Skoraj vsakdo ve, da vzrok našim propadlim cenam so ogrska vina, ali ne naravna, ker ta ne morejo konkurirati z našimi milimi vini, pač pa znajo Ogrji svoja

slaba vina popravljati s protizakonitimi sredstvi, kakor so saharin, žafran in razne druge primesi. Tudi je znano, da fabriciranje umetnih vin, ki še nikdar niso videla trte, se na Ogrskem še nadalje vrši. Taka vina se izvažajo na Dunaj in v severne kraje naše države, tje, kamor bi mi lahko oddajali svoja poštena, naravna vina; vsled ogrske konkurence pa z našim blagom ne moremo tje. Zato bi bilo nujno potrebno, ako se v tem ni še ničesar storilo, da bi se nemudoma zbrali v Gorici zaupniki naših vinarskih zadrug, kateri naj bi sklenili pozvati v svoj krog vse vinarske zadruge na Kranjskem, Štajerskem, Istri, Dalmaciji, Tirolskem in Sp. Avstriji, da bi vse skupno, dobro utemeljeno in energično protestirale pri ministerstvu ter zahtevale, da se vsako ogrsko vino na meji kemično preišče in dvomljivo vino na mestu konfiscira. Merodajne faktorje prošimo, da se za to nujno zadevo vsi zavzamejo ter prepotrebno akcijo nemudoma izvedejo.

Kranjsko čebelarstvo. Piše se nam iz kranjskih čebelarskih krogov: Čebelarstvo ni nikjer v Avstriji tako zanemarjeno kot pri nas, akoravno imamo najboljše čebelno plemo. Poidobivanje medu se vrši na tako zastarel način, da se dober pridelek pokvari in vsled tega po sramotno nizkih cenah oddaja. Da se temu odpomore, ustanovila se je v Ilirski Bistrici na Notranjskem čebelarska zadruga, ki si je stavila nalogo, vosek, med in čebele svojih članov razpečavati. Razposojevala bo tudi onim svojim članom, ki čebelarijo, za rojitev posebne vrste panjev, vsled česar ji bo mogoče plačevati za pridelke v takih panjih boljše cene. Pomagano bo zlasti onim čebelarjem, ki se poslužujejo priprostih panjev, ne da bi bili primorani učiti se novodobnega čebelarstva. Razven tega imela bo zadruga v zalogi vse potrebščine za napredno čebelarstvo. Dosedaj je pristopilo 170 članov, kar pa nikakor ne zadostuje, da bi začela zadruga poslovati v onem obsegu, kot so si ga začrtali ustanovitelji. — Naše čebelarje pozivljemo, da pristopijo k zadrugi v čim večjem številu, ker le od tega je odvisno, da se more zadruga plodonosno razviti. Sprejemljejo se ne le člani iz Kranjskega, temveč iz cele Avstrije in Ogrskega. Delež znaša 10 K in se more plačevati v obrokih. Prvi obrok je 2 K. Ko zadružnik izstopi, dobi povrnjen cel vplačan delež. Pravila dobi vsakdo brezplačno pri »Čebelarski zadrugi« v Ilirski Bistrici.

Zadružne in gospodarske vesti.

Velikanski napredek »prve južnoštajerske vinarske zadruge v Celju« mora vsakogar v srce veseliti. Lani je v celem letu izkazala nekaj nad 100.000 K prometa, letos ga ima že do konca julija 205.334 K 48 v. Od 1. jan. tl. do 31. jul. je pristopilo k zadrugi na novo 54 vinogradnikov z 87 deleži, ima torej 226 zadružnikov z 376 deleži. Odpovedalo se je letošnje leto 5 deležev. Zadružniki, ki so pristopili letos, so iz najrazličnejših krajev Spodnje-Štajerske, kar zadrugi omogočuje spravljati na vinski trg vse vrste spodnještajerskih vin. Vina se je prodalo letos do konca julija 1115 hl, kupilo pa 1882 hl. Vse številke kažejo, da se razvija zadruga dobro, da je delo reelno in solidno. Vkljub temu bi se zadruga lahko še boljše razvijala in bi lahko imela še večji promet, ko bi ji ne primanjkovalo prostorov — kleti.

Narodno podjetje. Slovenci na Koroškem napredujemo, počasi sicer, a vendar le. In tak napredek v tužnem Korotanu je vendar razveseljiv. — Pred par meseci je kupil grad Gamsenegg pri Guštanju (Gutenstein) z obsežnimi posestvi Slovenec g. Celestin. In ravnokar je kupil neki slovenski konzorcij vrelec kisle vode s posestvom vred na Tolstem vrhu pri Guštanju na Koroškem. Tolstovrška slatina, do sedaj »Fettengupfer Sauerbrunn« imenovana, je izborna namizna in zdravilna kislá voda.

Prvi slovanski narodno-gospodarski kongres se je vršil 14. in 15. avg. 1910. v Ljubljani. Ker nam danes primanjkuje prostora, bomo v prihodnji številki o njem obširneje spregovorili.

Klerikalna »Zveza goriških zadrug« je koncem l. 1909 štela 70 zadrug, od teh 43 rajfajznovk. Promet Zveze je znašal K 5.260.516'59.

Razstavo sadja, grozdja in zelenjave je priredilo »Hrv. slav. gospodarsko društvo« v Zagrebu, in sicer razstavo vrtné zelenjave od 16. do 18. tm., razstavo sadja in grozdja pa od 20. do 24. tm.

»Središnja zadruga hrvatskih vinogradara« se je, kakor smo že poročali, 30. jun. tl. konstituirala. Do takrat je bilo vpisanih poslovnih deležev za nad 100.000 kron. Hrvatska vlada je dala zadrugi 2000 K. Predsednikom je izvoljen Miroslav grof Kulmer. Za poslovodja zadruge je imenovan vinotržec Josip Kolenc iz Bidružice. Za enkrat se bo zadruga bavila največ s komisijonalnim poslovanjem, a kmalu si bo uredila tudi klet.

Nova češko-poljska banka. »Narodni Listy« javljajo, da se v kratkem ustanovi češko-poljska banka s sedežem v Varšavi s temeljno glavnico 3 milj. rubljev. Imenovala se bo »Deželna industrijalna banka«. Banka prevzame kapital banke kneza Ljubomirskega, dočim bo ostali kapital dala »Živnostenska banka«.

Vinogradniki, pozor! Vinogradnik Jakob Weber v Winklsheimu je imel v kleti $1\frac{1}{2}$ pol. vina, in se mu je zdelo, da ga je treba popraviti. Šel je torej k lekarnarju kot veščaku in ga vprašal za svet. Ta mu je svetoval pridjati 25 q sladkorja in 200 l vode. Vinarski nadzornik pa je pri reviziji spoznal, da je bil pridelek sladkorja nepotreben in da se je množina vina zdatno povečala. Sodišče je obsodilo vinogradnika, dasi je vsled nasveta veščaka ravnal v dobri veri, da ne dela v nasprotju z vinsko postavo, na 30 K globe.

II. avstrijski kmetijsko - zadružni kongres se vrši dne 14. in 15. septembra t. l. na Dunaju. Prvi se je vršil l. 1906. Med drugimi bodo naslednji referati osobite važnosti: 1. o pomanjkanju delavstva na kmetijah (ravnatelj Sedlák); 2. naloge rajfajznovk z ozirom na razkosavanje zemljišč in pospeševanje notranje kolonizacije (posl. Bauchinger); 3. naloge kmetijskih kreditnih organizacij z ozirom na razdolževanje zemljišč (baron Störck); 4. kritični momenti v zadružnem življenju (ravnatelj Schlauer); 5. odškodovanje funkcionarjev pri rajfajznovkah (višji dež. sv. Kerbler). Nadalje se bo razpravljalo o dobavah za armado, o obdačenju kmetijskih zadrug, o izpopolnitvi zadružnega pouka itd. Po kongresu se vrši konferenca revizorjev, ter se prirede poučni izleti.

Penzijski zavod avstrijskih kmetijskih zadrug je končal prvo leto svojega delovanja. Ustanovni fond 40.000 K je ostal nedotaknjen in posrečilo se je celo doseči lepo premijsko rezervo, ter 5.752'39 K čistega dobička.

Poštna hranilnica na Švedskem kaže vedno manj prometa. Tudi v nekaterih drugih državah se tozadevno pojevanje opazuje, vendar nikjer v tolikšni meri kakor na Švedskem. Ljudje spoznavajo vedno bolj, da dajejo hranilnice ravnotako nedotakljivo garancijo za hranilne vloge na eni strani ter na drugi strani celo večje ugodnosti nego poštna hranilnica. Vkljub temu pa, da je svota hranilnih vlog padla, je poštna hranilnica na Švedskem z ustanovitvo nabiralnic v malih krajih, kjer ni drugih hranilnic, dosegla, da je število hranilnih knjižic v l. 1909. v primeri z l. 1908. naraslo za 9039.

Boj za carinsko agrarno politiko. Pred nekaj mesci je izbruhnila v Avstriji vojna, nekrvava, papirnata, in vendar v svojih posledicah škodljiva: Nemško-štajerski krščansko-socijalni poslanec vitez Pantz, ki je bil v državni zbor izvoljen na podlagi programa agrarne centrale, je začel boj zoper slednjo, oziroma zoper njenega takratnega glavnega referenta Hohenbluma, ki je tudi v avstrijskih političnih krogih znana osebnost. Pantz je izdal knjižico: »Die Hochschuttpolitik Hohenblums u. der österreichische Bauernstand«. V tej knjižici navaja Pantz podatke, ki jih je zbral na zahtevo bivšega poljedelskega ministra dr. Brafa bivši ministerjalni tajnik v poljedelskem ministerstvu dr. Hoffmeister, sedaj profesor na poljedelski visoki šoli, o rentabiliteti kmetijskih obratov na Nižjem Avstrijskem. Na podlagi teh podatkov je prišel Hoffmeister in ž njim Pantz do prepričanja, da je carinska politika edino v interesu veleposestnikov, ne pa malih in srednjih kmetov. Sodba o tem je seveda lahko popolnoma individualna, ker na drugi strani je n. pr. prof. Häusler, glavni tajnik nižje-avstrijske kmetijske družbe, ki je dr. Hoffmeistru pri nabiranju zgoraj navedenih podatkov pomagal, prišel do baš nasprotne sodbe nego dr. Hoffmeister in Pantz in je to svoje mnenje tudi javno v časopisju obrazložil. Da je torej prepir s strani viteza Pantza čisto brez podlage in le v svrhu reklame za njegovo osebo, je jasno. Avstrijskemu kmetijstvu je storil presneto slabo uslugo.

Seno ob slabem vremenu. Kmetovalec mora gledati na to, da pridobiva ne le mnogo sena, ampak tudi dobro seno. Toda vreme ni vedno ugodno. Večkrat se dogaja, da deževje ovira pripravljanje dobrega sena, tako, da je pridelano seno slabo, ali pa sploh ni za rabo. Letos smo imeli za seno jako neugodno deževno vreme, ki še sedaj ni ponehalo. V slučaju nepretrganega deževja se priporoča pripravljati temno seno, to je, se pridelava sena temnejše barve, ki pa je še vedno mnogo boljše od onega, ki se ga pušča, da ga izpira deževje. Tako seno ima dober duh in žival je jé rada. Postopanje obstoji v tem, da se poslužujemo gorkote, ki se proizvaja, ko se seno kuha tedaj, ko je v kupih na dežju. Postopati je tako-le: Ko se je pokosila trava, spraviti jo je v nepreveh visoke kupe. Tako jo je pustiti 2—3 dni, dokler se od znotraj vgreje tako, da je, ko si vtaknil roko v sredino, toliko vročine, da ni možno vzdržati (okoli 60° C). Tedaj se kup razdere, tudi če dežuje, in se ga zopet vpostavi načinom, da pride trava, ki je bila prej od zunaj, na znotraj, a notranja na zunaj. Kup je napraviti takrat bolj visok ter ga je tako pustiti, dokler ne doseže

v notranjosti prejšnje vročine. Tedaj se ga zopet razdere in postopa kakor poprej ter se napravi še višji kup. To postopanje je ponavljati, dokler se s to vročino seno popolnoma ne posuši. Ponavljam, da takšno seno ni ravno najboljše, a veliko boljše od onega, ki gnije na deževju. Seveda se prideluje seno na ta način samo v dolgem deževju, kadar si ni drugače pomagati, da ne gre popolnoma pod zlo.

Osmi mednarodni zadružni kongres se vrši od 5. do 7. septembra t. l. v Hamburku.

Grof Lev Tolstoj o zadružništvu. Eden prvoboriteljev za zadružno idejo na Ruskem, dr. V. Tostomjanc, je dobil od slavnega ruskega pisatelja grofa Leva Tolstega sledeče pismo: »Imate prav, ko mislite, da ima zadružništvo mnogo sorodnega z mojim načinom življenja. Jaz trdim, in vedno bom to ponavljal: da je edino radikalno sredstvo za boj proti tlačenju večine naroda s strani nedelavne manjšine duševni preobrat posameznika. A to mi ne brani trditve: da je snovanje in pospeševanje zadrug edino družabno delo, ki se mu more posvetiti v našem času moralni človek, ki noče biti tlačitelj. Strinjam se z Vami v misli, da zadružništvo lahko zmanjša bedo delavca, ne morem pa priznati, da bi zadružno gibanje moglo razvijati versko čustvovanje. Nasprotno more le verski prepoved povzročiti plodovitost zadružnega gibanja. Mislim, da je zadružna organizacija v vsakem slučaju eden najboljših pogojev za delavnost današnje dobe. Njej se lahko posveti mladina, ki hoče služiti narodu. Ko bi bil mlad, bi tudi jaz sodeloval, pa tudi sedaj še upam storiti marsikaj koristnega za kmeta v obliki zadružništva, do katerega me veže posebna naklonjenost«.

Bosanska agrarna postava, kakor jo je izdelala in bos. dež. zboru predložila bos. vlada, določuje, da se odveza kmetov v Bosni in Hercegovini sme vršiti le na podlagi prostovoljnega dogovora med posestnikom (agom) in kmetom; ta odveza, ki je torej le fakultativna, se bistveno razlikuje od zemljiške odveze v zapadnoevropskih državah, ki je navadno obligatorična. Prostovoljno odvezo pa pospešuje deželna uprava s tem, da daje kmetom, ki ne razpolagajo z zadostnim kapitalom, primerna posojila. Deželna vlada si zopet preskrbuje potrebna sredstva z izdajo zadolžnic, takozvanih obligacij za kmetsko odvezo. Pri tem je obrestna mera pri posojilih kmetom ista kot pri obligacijah. Vse s tozadevnim kreditnim poslovanjem združene stroške in izgube trpi deželni erar, ne da bi se za to pobirale doklade. Odplačevanje oz. vračanje posojil se vrši z obrestovanjem in amortizacijo v

polletnih obrokih in sicer bi naj poplačilna doba trajala ne manj ko 30 in ne več ko 50 let. Te polletne obroke sprejemajo davkarije.

Agrarne operacije na Koroškem. Tekom l. 1909. se je na Koroškem formelno končalo in faktično izvedlo:

	ha	udeleženci
2 zložitvi z	663	102
520 delitev z	38.059	7.045
108 regulacij z	11.732	2.384
630 operacij z	50.474	10.431

V delu je bilo:

	ha	udeleženci
3 zložitve z	406	147
64 delitev z	8.262	1.190
113 regulacij z	26.752	3 067
180 operacij z	35.420	4.404

Predloženih je nadalje: 40 delitvenih, 107 regulacijskih, skupaj 147 operacijskih predlogov.

Za izvršitev agrarnih operacij v deželi so tam 3 lokalni komisarji, 3 lokalnokomisarski asistenti, 2 inšpektorja, 2 inšpekcijska asistenta in 8 geodetev.

Glavna zadružna banka v Italiji. V Italiji imajo že lepo število zadrug, velikih in močnih, a niso še doslej imeli glavne zadružne banke, kjer bi vsaka zadruga imela svojo zaslombo. Tudi to vprašanje je sedaj srečno rešeno. Za poljedelskega ministra je imenovan zadružni veteran in bojevnik Luigi Luzatti, ki je zastavil vse svoje sile v povoljno rešitev tega vprašanja. Da je pomagala tudi pri tem država, kakor je že prej pospeševala razvoj zadružništva, osobito kmetijskega in delavskega, je naravno. Pa tudi drugi zavodi so pomagali, tako n. pr. Italjanska banka, narodna hranilnica za starostno zavarovanje delavcev, milanska zadružna kreditna banka, milanska hranilnica itd. Država je dala za osnovni kapital glavne zadružne banke 10 milijonov lir, 11 milijonov 660.000 pa razni drugi zavodi. To vsekakor kaže, kako velik smisel ima italjanska vlada in imajo odločujoči finančni činitelji za veliki pomen malega zadružništva, kmetskega in delavskega. Naši državniki bi se lahko tamkaj marsikaj dobrega naučili.

Znižane voznine za vino na progah južne železnice. »Der Allg. Tarif-Anzeiger« z dne 24. jul. t. l. piše: Dne 1. avg. 1910. stopijo v veljavo znižane voznine na južni železnici. Publikacija novega izjemnega tarifa za pivo in vino itd. in deklasifikacije

praznih sodov na avstrijskih in ogrskih progah j. ž. se razglase v prihodnjih dneh.

Podamo tu sliko spremenjenih voznin na južni žel. in jih primerjamo s prejšnjimi:

km	stare	nove	razlika
10	24	24	— 0
15	28	29	+ 1
20	32	33	+ 1
30	41	42	+ 1
40	49	51	+ 2
50	58	60	+ 2
100	101	105	+ 4
150	196	157	—39
200	253	210	—43
300	352	300	—52
400	457	385	—72
500	534	451	—83

Ta tabela zadeva voznine na avstrijskih progah. Za ogrske proge je samoobsebi umevno kakor pri starih tako pri novih vozninah še prišteti prevozní davek.

Kriza v Ameriki zopet na vidiku? Ameriški, a tudi nekateri evropski časniki pišejo, da v Ameriki zopet preti kriza na denarnem trgu. Vzrok tem glasovom je dalo dejstvo, da je promet na severo-ameriških železnicah zaostal. Železnice Pensylvanije imajo vsled tega veliko izgubo. Na tovornih progah te železnice mora počivati 25.000 tovornih vagonov in 250 lokomotiv. Enako se pritožuje železnica Boston & Maine Railroad, da na njenih progah promet ni nikoli tako zaostajal, kakor letos. Na železniških progah Chesapeak & Ohio Railroad nazaduje promet trajno. Na železnici Santa Fé, ki ima 60.000 vagonov, počiva 12.471 tovornih vagonov in 95 lokomotiv. Vsa ta dejstva so vzrokom, da se je že začelo pisati, da je kriza v Ameriki zopet na vidiku. Denarna kriza, ki je pred tremi leti vladala na ameriškem denarnem trgu, nam je še v živem spominu. Tista kriza je bila vzrokom vseobče denarne krize na svetovnem denarnem trgu. Posledice one krize so občutile tudi bilance naših denarnih zavodov. Občutili so jo trgovci, obrtniki in kmetovalci. Obča posledica je bila: visoka obrestna mera. Slična kriza nam sedaj — glasom vesti v listih — zopet preti. Doslej pa ni bilo zabeleženo nobeno dejstvo, v katerem bi se kazale posledice te nastajajoče krize; in

da res ne bo tako »hudo«, nam kaže dejstvo, da na denarnem trgu vladajo še vedno normalni odnošaji.

Svetovna trgovinska mornarica. Skupna tonska vsebina vseh trgovinskih mornaric sveta je od 18 milijonov ton v l. 1874. narasla na 28 milj. ton, torej ne v taki meri, kakor je bilo to pri ogromnem razvoju pomorskega plovstva pričakovati. A razlagati si je stvar tako, da je v tem času parna mornarica konstantno naraščala od 3'5 milj. na 21 milj. ton, dočim je jadna mornarica l. 1876. z 15'6 milj. ton dosegla višek in od tega časa neprestano padala na 6'7 milj. ton v l. 1900. Dalje je pomisliti, da je storilna sposobnost parnih ton 3 do 4 krat večja ko ona jadrnih ton, ker sta nosilnost in hitrost večji. Ako se storilna sposobnost svetovne trgovinske mornarice preračuna v jadrne tone, dobimo za l. 1909 70 milijonov ton. Skoro polovica vse trgovske mornarice se vozi pod angleško zastavo. Nemčija, ki je še leta 1870. zaostajala za Združenimi Državami Ameriškimi in za Francijo, je dosegla največji razvoj in je sedaj na drugem mestu. Po najnovejši statistiki lista »Nautics« je sestajala svetovna trgovinska mornarica avgusta l. 1909. v tisočinkah neto — registerton:

	parnikov	jadrnic	stor. sposobnost
Vel. Britanija	10.616	1.474	33.322
Nemčija	2.314	448	7.389
Zdr. Države Sev. Amerika	1.232	1.396	5.091
Norveško	894	623	3.154
Francosko	787	495	2.856
Japonsko	697	171	2.263
Avstrija	599	404	2.201
Rusija	492	580	2.957
Švedsko	556	214	1.882
Nizozemsko	577	79	1.811
Špansko	427	55	1.338
Ostale dežele	1.867	813	6.413
Skupaj	21.008	6.752	69.777